

Vår ref. 25/20115 - 3
Saksbehandler Kristin Bjerkeseth
Vindvad
Dato 07.09.2025

Saksnr.	Utvalg	Møtedato
102/25	Bystyret	18.09.2025

Høringsuttalelse - valg av alternativ for Fensfeltet grønn mineralpark

Bystyret 18.09.2025

Behandling

Bohmann fremsatte følgende forslag på vegne av Ap, Sp, H og FrP:

Punkt 5 endres til:

Skien kommune er positiv til utvikling av Fensfeltet. Vi ønsker ikke å begrense mulighetsrommet ved å peke på et spesifikt alternativ i nåværende høring, men legger vekt på å begrense avrenning til Norsjø, som er Skien kommunes drikkevannskilde.

Bohmann fremsatte følgende forslag på vegne av Ap, Sp, H og FrP:

Nytt punkt 7:

Det er av avgjørende betydning at Nome kommune lytter til utviklere og aktører for hvilket område som lar seg realisere best mulig.

Ballestad fremsatte følgende tilleggsforslag på vegne av Sp og SV:

Tillegg til nytt pk 5 fra Odin A Bohmann

I fortsettelsen av prosessen er det vesentlig med nødvendige avbøtende tiltak for å hindre forringelsen av natur og arts mangfold utredes, likeså hvordan friluftslivet kan ivaretas i de områder som blir berørt

Følgende forslag ble fremsatt på vegne av de uavhengige representantene Mathisen, Osman og Backe:

Bystyret i Skien mener det er for tidlig å ta stilling til lokalisering av mineralpark. Skien avgir høringsuttalelse uten områdepreferanse, og med følgende krav: (1) dokumentert banekapasitet og -tilknytning før lokalisering, (2) utfyllende vurdering av avrennings- og forurensningsrisiko for Norsjø og Herrevassdraget inklusive samlet belastning og randsoner, (3) oppdatert transport- og livsløpsanalyse (veg/bane/sjø) på nivå som muliggjør reell konsekvensvurdering, (4) meroffentlighet om underlagsdata og metodikk. Når dette foreligger og Nome har behandlet høringsinnspillene, tar Skien endelig stilling.

Votering

Kommunedirektørens innstilling, minus pkt. 5, ble vedtatt med 51 mot 4 stemmer. Mindretallet utgjorde Norgesdemokratene, og de uavhengige representantene Osman, Mathisen og Backe.

Endringsforslag til nytt pkt. 5, fremsatt av Bohmann, ble vedtatt med 46 mot 9 stemmer. Mindretallet utgjorde INP, MDG, Norgesdemokratene og de uavhengige representantene Kise, Osman, Mathisen og Backe.

Tilleggsforslaget fremsatt av Ballestad ble vedtatt med 53 mot 2 stemmer. Mindretallet utgjorde Norgesdemokratene og Kise (Uavh.).

Endringsforslag til nytt pkt. 7, fremsatt av Bohmann, ble vedtatt med 44 mot 11 stemmer. Mindretallet utgjorde SV, MDG, Norgesdemokratene, V og de uavhengige representantene Osman, Mathisen og Backe.

Forslaget fremsatt av Mathisen ble satt opp mot kommunedirektørens innstilling, med de endringer som fikk flertall i foregående voteringer. Kommunedirektørens innstilling, med de vedtatte endringene, ble vedtatt med 48 mot 7 stemmer. Mindretallet utgjorde de uavhengige representantene Osman, Mathisen og Backe, MDG, V og Norgesdemokratene.

BYST - 102/25 vedtak

Dette dokumentet utgjør Skien kommunes høringsuttalelse til valg av alternativ for lokalisering av en framtidig Fensfeltet grønn mineralpark.

Høringsuttalelsen sammenfattes i følgende punkter:

1. Skien kommune anerkjenner viktigheten av Fensfeltet.
2. Skien kommune vil peke på viktigheten av transport som tema i valg av lokalisering. Det må tas høyde for at det vil kunne bli behov for massetransport i framtiden. En eventuell massetransport vil påvirke og ha store konsekvenser for regionen rundt, både økonomiske konsekvenser og konsekvenser for klima og miljø.
3. Dersom det blir behov for massetransport for å deponere andre steder eller for annen produksjon, vil behovet for transport sannsynligvis bli så stort at det ikke er forsvarlig å benytte vegnettet. Mulighet for framtidig massetransport på bane bør være en sentral del av lokalisering, og utredning av hvordan påkobling til bane kan gjennomføres bør inn i den videre planleggingen.
4. Avrenning fra både driften av mineralparken og fra deponier vil være sentralt for Skien kommune. Særlig viktig er forhold knyttet til Norsjø som er Skien kommunes drikkevannskilde, og Herrevassdraget som er et verna vassdrag. Dette må utredes nærmere i videre planlegging.
5. Skien kommune er positiv til utvikling av Fensfeltet. Vi ønsker ikke å begrense mulighetsrommet ved å peke på et spesifikt alternativ i nåværende høring, men legger vekt på å begrense avrenning til Norsjø, som er Skien kommunes drikkevannskilde. I fortsettelsen av prosessen er det vesentlig med nødvendige avbøtende tiltak for å hindre forringelsen av natur og arts mangfold utredes, likeså hvordan friluftslivet kan ivaretas i de områder som blir berørt.
6. Det er stor usikkerhet knyttet til selve mineralparken, men også til konsekvensene av tiltaket. Dette både fordi tiltaket og omfanget av det ikke er ferdig definert, men også fordi utredningene har lik detaljeringsgrad for de ulike temaene. Dette må følges opp videre i planprogram og planarbeid når lokalisering er valgt.
7. Det er av avgjørende betydning at Nome kommune lytter til utviklere og aktører for hvilket område som lar seg realisere best mulig.

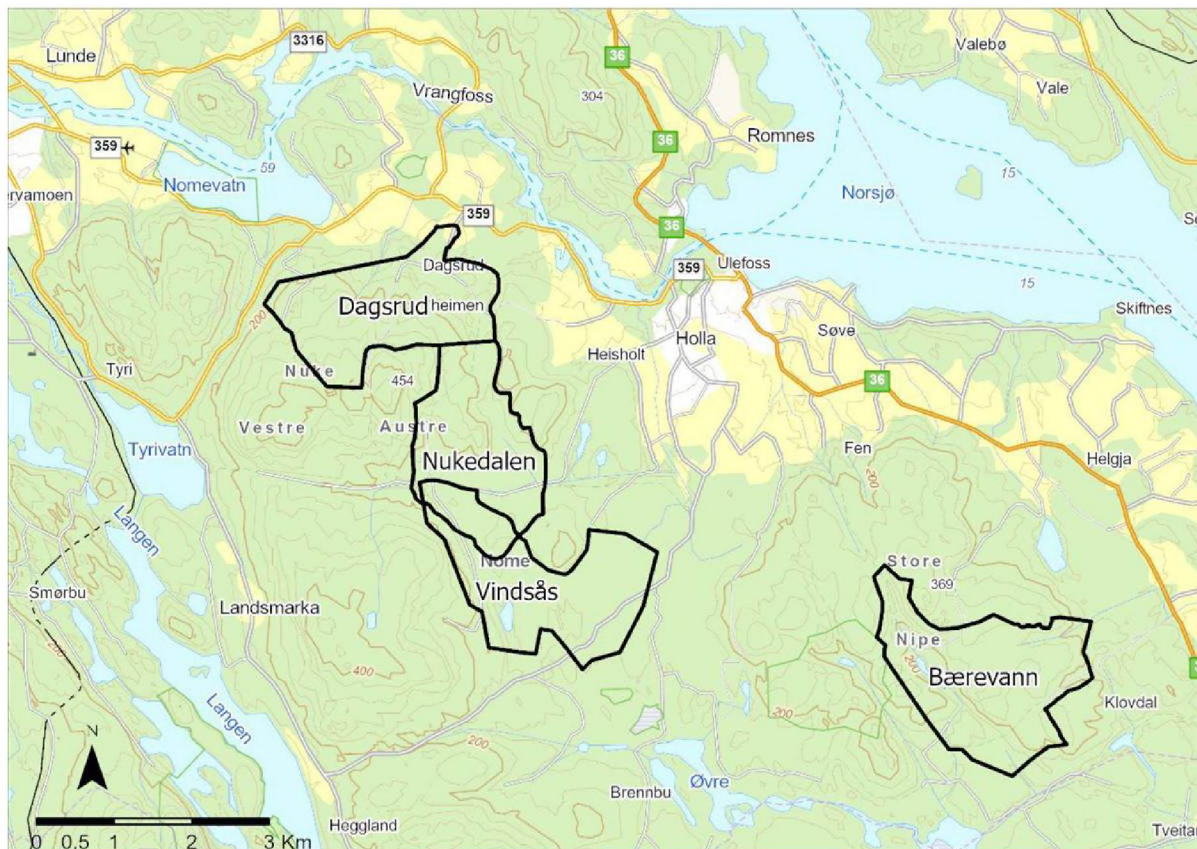
Kommunedirektørens innstilling

Dette dokumentet utgjør Skien kommunes høringsuttalelse til valg av alternativ for lokalisering av en framtidig Fensfeltet grønn mineralpark.

Høringsuttalelsen sammenfattes i følgende punkter:

1. Skien kommune anerkjenner viktigheten av Fensfeltet.
2. Skien kommune vil peke på viktigheten av transport som tema i valg av lokalisering. Det må tas høyde for at det vil kunne bli behov for massetransport i framtiden. En eventuell massetransport vil påvirke og ha store konsekvenser for regionen rundt, både økonomiske konsekvenser og konsekvenser for klima og miljø.
3. Dersom det blir behov for massetransport for å deponere andre steder eller for annen produksjon, vil behovet for transport sannsynligvis bli så stort at det ikke er forsvarlig å benytte vegnettet. Mulighet for framtidig massetransport på bane bør være en sentral del av lokalisering, og utredning av hvordan påkobling til bane kan gjennomføres bør inn i den videre planleggingen.
4. Avrenning fra både driften av mineralparken og fra deponier vil være sentralt for Skien kommune. Særlig viktig er forhold knyttet til Norsjø som er Skien kommunes drikkevannskilde, og Herrevassdraget som er et verna vassdrag. Dette må utredes nærmere i videre planlegging.
5. Skien kommune vurderer at området Nukedalen-Vindsås er den lokaliseringen som vil ha minst negative konsekvenser for Skien kommune, og derfor mest aktuelt å gå videre med.
6. Det er stor usikkerhet knyttet til selve mineralparken, men også til konsekvensene av tiltaket. Dette både fordi tiltaket og omfanget av det ikke er ferdig definert, men også fordi utredningene har lik detaljeringsgrad for de ulike temaene. Dette må følges opp videre i planprogram og planarbeid når lokalisering er valgt.

Bakgrunn for saken

Oversiktskart som viser de ulike områdene som er utredet for Fensfeltet mineralpark.

Fensfeltet ligger i Nome kommune ved tettstedet Ulefoss. Mineralforekomstene på Fensfeltet kan gi grunnlag for gruvedrift i Nome, og to selskap har utvinningsrett. Mineralene er strategisk viktig for Norge og for Europa.

11.06.2024 vedtok kommunestyret i Nome at kommunen skal konsekvensutrede fire alternative områder opp mot 0-alternativet (ingen gruvedrift). Konsekvensutredningen ligger til grunn for å velge område for eventuell etablering av mineralpark tilknyttet Fensfeltet.

Samfunnsutviklingsutvalget i Nome kommune behandlet saken om plassering av mineralpark 28.08.2025., og inviterer til offentlig høring av to alternative lokaliseringer av framtidig mineralpark i forbindelse med gruvedrift på Fensfeltet. Områdene som er på høring er:

Område 1: Nukedalen – Vindsås med atkomst via Dagsrud

Område 2: Bærevann.

Høringsperioden er 29.08. – 25.09.2025.

Kilebygda, Melum og Klovholt, Vold og Søtvedt lokalutvalg er informert om høringsfristen.

Saksfremstilling

Nome Samfunnsutviklingsutvalg vedtok 28.08.2025 å legge fram alternative lokaliseringer av en framtidig mineralpark (industriområde) i forbindelse med gruvedrift på Fensfeltet. Før det kan startes opp gruvedrift må det foreligge konsesjoner og tillatelser i henhold til ulike lovverk. I forbindelse med disse søknadsprosessene vil tiltaket måtte planlegges mer i detalj og det må gjøres mer detaljerte konsekvensutredninger innenfor ulike fagtema.

Beskrivelse av tiltaket

Gruvevirksomhet vil kreve store arealer til gruveinnslag, anlegg, separasjon og deponi. Nome kommune forutsetter en underjordisk gruve. Massene må føres opp i transportbånd/heis. Det er vist til at anlegg og deponi bør ligge samlet for å redusere transport og gjøre det mulig å bruke avgangsmasser i annen produksjon.

Kommunestyret har vedtatt at Nome kommune skal vurdere å avsette areal på bakkenivå til prosessanlegg for underjordisk gruve, inkludert gruveinnslag og tilhørende industri, samt annen industri som til sammen kan utgjøre en mineralpark i tråd med føringer fra Regjeringens mineralstrategi. Nome kommune har vurdert at samlet arealbehov for mineralpark vil være på ca. 3 km², maks 4 km². Dette er lagt til grunn for de ulike utredningsområdene, der grensene i løpet av prosessen er justert noe.

Som grunnlag for konsekvensutredningen ble det definert et mulig omfang på tiltaket. Dette innebærer deponi for fine masser ca. 30 mill m³, deponi for grove masser ca. 40 mill m³, industriareal ca. 500 daa, og utvidelsesareal til framtidig industri ca. 900 daa (vist som flater på deponi for grove masser). På industriarealet er det behov for en bygningsmasse på ca. 250.000 m³. Deponivolumene er en øvre grense for hvor store volum som kan plasseres innenfor tiltaksområdet. Det er beregnet at deponiene vil være fylt opp mellom 40 og 100 år etter at driften er i gang. Det er likevel antatt at Fensfeltet inneholder større mengder mineraler som kan hentes ut, under visse forutsetninger. Deponiene vil altså være fulle før forekomsten er tom.

Ny minerallov trer i kraft 01.07.26. En eventuell søknad om konsesjon for utvinning av REE (Rare Earth Elements - sjeldne jordarter) på Fensfeltet vil bli behandlet av Direktoratet for mineralforvaltning etter den nye loven. Før det kan fattes vedtak om driftskonsesjon, skal konsesjonsområdet være avklart i vedtak etter plan- og bygningsloven. Det er inngått samarbeidsavtale mellom Nome kommune og de to selskapene, som innebærer at det vil bli utarbeidet områderegulering før det eventuelt kan søkes om konsesjon.

Konsekvensutredning

Som grunnlag for arealavklaring for lokalisering av en gruve med mineralpark i Nome, er det utarbeidet konsekvensutredning. Arealavklaringen er ikke hjemlet i plan- og bygningsloven, men det er likevel tatt hensyn til at arealavklaringen kan ende med oppstart av et planprogram etter plan- og bygningsloven. Konsekvensutredningen følger derfor kravene i konsekvensutredningsforskriften. På oppdrag av Nome kommune har det blitt utarbeidet fagrapporter for alle utredningstema, for alle tiltaksområder. Videre er det utarbeidet samlerapport for samlede vurderingene av hvert enkelt tiltaksområde. Det er til sist utarbeidet sammenstillingsrapport med sammenligning av konsekvenser for tiltaksområdene, med faglig tilråding for valg av tiltaksområde. Samlerapporten følger vedlagt.

Følgende tema er utredet: naturmangfold, vannmiljø og forurensning, kulturmiljø, friluftsliv, landskapsbilde, klimagassutslipp, nærmiljø, naturressurser, mineralindustriell attraktivitet, bærekraftutredninger samt ROS-analyse. I tillegg er det utarbeidet noen grunnlagsrapporter for ulike fagtemaer.

Utredningstemaene har til dels svært ulik detaljeringsgrad og noen tema er kun overordnet utredet, mens andre er svært godt utredet. Det er også ulik grad av usikkerhet for de ulike temaene. Dersom det går videre med utarbeiding av planprogram for områderegulering må det forventes at det må foretas nye utredninger i forbindelse med planarbeidet.

Kort om de to områdene på høring

Område 1: Nukedalen – Vindsås med atkomst via Dagsrud

Områdene Dagsrud, Nukedalen og Vindsåsen ligger fra nord til sør, og er i dag LNF-formål. Områdene ligger vest for Ulefoss.

Området Dagsrud er i konsekvensutredningen vist med *kritisk negativ konsekvens* for naturmiljø, forurensning og vannmiljø, men det er vurdert at en transportkorridor gjennom området vil kunne unngå disse verdiene. Området Nukedalen er vurdert med *kritisk negativ konsekvens* for naturmangfold, mens området Vindås er vist med *svært stor negativ konsekvens*. Det vurderes at et område som kombinerer Nukedalen - Vindsås slik at avgrensningen unngår de største naturtapene, vil kunne gi minst mulig negative konsekvenser av en mineralpark. Det er videre vurdert at transport via Dagsrud kan bidra til utvikling av gode transportløsninger. Alternativet som er mest aktuell for tilkobling til bane er Vindsås/Nukedalen.

Kommunedirektøren i Nome kommune vurderer at avgrensning av endelig område må gjøres i dialog med samarbeidspartnere og overordna myndigheter for å unngå inngrep i viktige vannstrenger i Herrevassdraget, som er et verna vassdrag, samt minimale inngrep i myr og viktige naturområder.

Område 2: Bærevann

Området er i dag LNF-område og ligger sørøst for de øvrige alternativene, og sør for Ulefoss og Fen. Bærevann var foreslått av begge selskapene med utvinningsrett, med høyeste prioritet for begge selskapene.

Konsekvensutredningene viser at tiltaket lokalisert ved Bærevann vil få en *kritisk negativ konsekvens* for naturmangfold. Naturen her vurderes å ha nasjonal til internasjonal verdi. Området har et uvanlig høyt antall naturtypelokaliteter og registrerte rødlistede arter, og flere av rødlisteartene gjelder arter som Norge har et spesielt ansvar for å ivareta. Området Bærevann får også store negative konsekvenser for andre utredningstema, blant annet *kritisk negativ konsekvens* for vannmiljø. Området ligger i Herrevassdraget verneområde. Samlet får områdealternativet konsekvensgraden *kritisk negativ konsekvens*. Når det gjelder transport er alternativet Bærevann minst egnet for massetransport på bane.

Kommunedirektøren i Nome kommune vurderer at Bærevann tester forholdet mellom næringsutvikling og naturhensyn. Bærevann er derfor satt opp som et alternativ i en høring hvor både overordnede myndigheter og andre interessenter får komme til orde.

Mulige konsekvenser for Skien

Konsekvensutredningen for de ulike alternativene omhandler i all hovedsak konsekvensene av arealinngrep i Nome kommune. For en del temaer vil influensområde for de ulike områdene likevel kunne strekke seg inn i Skien og Grenland. Det økologiske fotavtrykket vil alltid være større enn selve inngrepet. Det er sentralt for oss som nabokommune. Et inngrep av denne størrelsen vil få konsekvenser, og gjøre beslag og gi negative virkninger langt utover selve arealinngrepet. Konsekvensutredningen slår fast at randsoner ikke er kartlagt og vurdert, og trekker dette fram som en svakhet.

Avrenning fra drift og deponier vil være sentralt for oss. Det er viktig å få fram naturverdier i alle vannforekomster i nedbørsfeltet, ikke bare knyttet til fisk, men også kommunens ansvar knyttet til vannforskriften og sikring av god økologisk og kjemisk tilstand i alle elver og bekker.

Forhold knyttet til Herrevassdraget og Norsjø er helt sentrale problemstillinger for Skien kommune. Norsjø er Skien kommunes drikkevannskilde og Herrevassdraget er et verna vassdrag.

Som grunnlag for utredningene er det satt premisser for transport, som innebærer at dersom masser må deponeres andre steder eller fraktes ut til annet bruk, vil denne transporten gå til Herøya. Det er en usikker forutsetning, men det er konkludert med at dette scenariet innebærer at massetransporten vil kunne bli så stor at det ikke er forsvarlig å benytte vegnettet, men heller bruke jernbane. For temaet transportløsninger er det i sammenstillingen av konsekvensutredningen vist til at det ikke har vært rom for å utrede transportløsninger og vegalternativ på et nivå som kan konsekvensutredes fullt ut i denne fasen. Dette er vesentlig for å utrede de samlede konsekvensene for arealbruk og klimabelastningen ved de ulike alternativene.

Grunnlagsrapporten "Bærekraftig transport i Fensfeltet" konkluderer med at det vil være en relativ liten økning i transport langs veg med uttransport av REE, men at det vil bli betydelige transportmengder dersom avgangsmassene skal transporteres ut for å redusere deponibehovet. Videre viser rapporten til at størrelsen på forekomsten sannsynligvis er så stor at deponiet blir fullt før gruva er tom. Det må i så fall fraktes masser ut av deponiet. Rapporten anslår at dette vil medføre mellom 142 - 190 lastebillass daglig hvis avgangsmassene skal fraktes ut for, å redusere deponibehovet i det omfang som er nødvendig. Rapporten peker på bane som en løsning for å unngå press på vegnettet. Rapporten viser at veg inn til området kan være mulig med alle alternativer, men at bane er mer krevende for enkelte alternativer. Kortest tilkomst til fylkesveg eller riksveg er Dagsrud, deretter Bærevann, Nukedalen og Vindsås. Alternativet som er mest aktuell for tilkobling til bane er Vindsås, deretter Nukedalen/Dagsrud. Bærevann er minst egnet for massetransport på bane.

Effekten av saken

Perspektiv	Negativ	Nøytral	Positiv	Ikke relevant
Konsekvens for klima på kort og lang sikt	X			
Konsekvens for miljøet på kort og lang sikt	X			
Økonomiske konsekvenser i et langt perspektiv		X		

Konsekvens for folkehelsen		X		
----------------------------	--	---	--	--

Uavhengig av lokalisering vil begge alternativene som er på høring ha negativ konsekvens for klima og miljø på lang sikt. Alternativ 1 Nykedalen-Vindsås vurderes å ha mindre negativ konsekvens enn alternativ 2 Bærevann. Null-alternativet vurderes å ha nøytral konsekvens.

Høringsuttalelse til valg av lokalisering vurderes å ikke ha direkte økonomiske konsekvenser for Skien kommune. I et langt perspektiv vil det kunne ha noe konsekvens i forhold til utbygging av transportsystem, men effekten er svært usikker.

Eventuelle konsekvenser for folkehelsen er usikker, og er derfor satt til nøytral.

Kommunedirektørens vurdering og konklusjon

Kommunedirektøren vil berømme Nome kommunes arbeid hittil med å legge til rette for en framtidig Fensfeltet mineralpark og finne mulig lokalisering for denne. Det er utført omfattende utredninger etter metodikk til konsekvensutredningsforskriften, noe som sikrer at utredningene for de ulike områdene kan sammenlignes og vurderes opp mot hverandre. Det er likevel fortsatt stor usikkerhet knyttet til selve mineralparken, men også til konsekvensene av tiltaket. Dette både fordi tiltaket og omfanget av det ikke er ferdig definert, men også fordi utredningene har lik detaljeringsgrad for de ulike temaene. Dette må følges opp videre i planprogram og planarbeid for en områderegulering for Fensfeltet mineralpark, når lokalisering er valgt.

I gjennomgangen har vi først og fremst vurdert mulige konsekvenser som kan berøre Skien kommune. Skien kommune ønsker å bli orientert om den videre prosessen og bli involvert dersom Nome kommune ønsker å gå videre med en prosess etter plan- og bygningsloven.

Influensvirkninger fra de ulike områdene vil kunne berøre også områder i Skien kommune. Konsekvensutredningene har primært sett på konsekvensene innenfor hvert enkelt område, og tar i liten grad for seg randområdene. Det er derfor vanskelig for Skien kommune å ta stilling til de mulige negative konsekvensene som en mineralpark vil kunne ha. Vi ser eksempelvis at økosystemets samlede belastning ikke er vurdert, jf. Naturmangfoldloven § 10. Vi tenker her særlig på mulige konsekvenser for Norsjø som er viktig for Skien kommune som drikkevannskilde. Videre er Herrevassdraget et verna vassdrag, og Herrevassdraget med utløpet i Bolvikelva har svært viktige naturkvaliteter, det samme har Kilevannet og tilstøtende vannforekomster.

Avrenning fra både driften av mineralparken og fra deponier vil være sentralt for oss. Kommunedirektøren viser her til at naturverdiene i alle vannforekomster er viktig å få fram. Det vil etter vannforskriften være Nome kommunes ansvar å sikre økologisk og kjemisk tilstand i alle elver og bekker, og det er ukjent for oss hva som er status på dette i dag, og hvordan mineralparken med tilhørende virksomhet vil kunne påvirke dette.

Når det gjelder transport ser vi at behovet for massetransport ikke er avklart. For Skien kommune er det viktig at det må tas høyde for at det vil kunne bli behov for økt massetransport i framtiden. En eventuell massetransport vil påvirke og ha store konsekvenser for regionen rundt, både økonomiske konsekvenser og konsekvenser for klima og miljø.

Dersom det blir behov for massetransport for å deponere andre steder eller for annen produksjon, er det sannsynlig at den vil bli så stor at det ikke er forsvarlig å benytte vegnettet. Da er det i praksis kun transport via jernbane som er aktuelt. De fire alternative lokaliseringene har ulike forutsetninger for å knytte seg til eksisterende jernbanenett, ikke minst økonomisk. Mulighet for framtidig massetransport på bane bør fortsatt være en sentral del av vurderingen av lokalisering, og utredning av hvordan påkobling til bane kan gjennomføres bør inn i den videre planleggingen.

Vi noterer at massetransport via vannvegen ikke er vurdert i konsekvensutredningen. Kommunedirektøren vurderer at dette heller ikke er et reelt alternativ, ettersom transport av

masser i denne størrelsesorden ikke er tilpasset slusesystemet på Telemarkskanalen. Det eneste reelle alternativet vil være transport via bane.

Med utgangspunkt i sammenstillingsrapporten fra konsekvensutredningene ser vi at område Nukedalen-Vindsås med atkomst via Dagsrud vil være det alternativet som har minst negative konsekvenser, i forhold til område Bærevann. Dette gjelder både mulige negative konsekvenser for avrenning til Herrevassdraget og Norsjø, men også mulighet for påkobling til jernbane for transport av masser. Skien kommune vil derfor peke på området Nukedalen-Vindsås som den mest aktuelle lokaliseringen å gå videre med.

Vedlegg

1. Vedtaksbrev fra Nome kommune datert 29.08.2025, med saksframlegg
2. Sammenstilling av konsekvensutredninger - Fensfeltet